

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ελένη Ανδρεαδέλλη, Έλενα Ανδρέου, Κυριακή Ζαχαροπούλου,
Αντώνης Κωνσταντινίδης, Γιάννης Μυγδάνης,
Ελισσάβητ Περακάκη, Μιχαήλ Τσιαϊρας

Μουσική

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τετράδιο εργασιών

ΜΟΥΣΙΚΗ Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τετράδιο εργασιών

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης Συντονιστής/τρια / Αξιολογητής/τρια	Σαρρής Δημήτριος Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Αξιολογητής/τρια	Μερκούρη Ελισσάβητ Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Αξιολογητής/τρια	Κόρακας Θεόδωρος Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Τεχνικός Εμπειρογνώμονας	Μηλιτσόπουλος Χρήστος Πτυχιούχος Πληροφορικής
Επικουρικός Εμπειρογνώμονας	Τσόλκας Ιωάννης Πτυχιούχος Γραφιστικής
Υπεύθυνος/η του μαθήματος/γνωστικού αντικειμένου στο πλαίσιο της Πράξης	Ελένη Φραγκούλη , Σύμβουλος Β΄ ΙΕΠ, μέλος της Επιστημονικής Ομάδας Έργου (ΕΟΕ) της Πράξης

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
Σπυρίδων Δουκάκης
Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνη Πράξης
Πολυξένη Μπίλλα
Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής
Προϊσταμένη Τμήματος Β΄ Προγραμμάτων Σπουδών και Εκπαιδευτικού Υλικού

Αναπληρώτρια Υπεύθυνη Πράξης
Άννα-Αικατερίνη Λυκούρη
Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

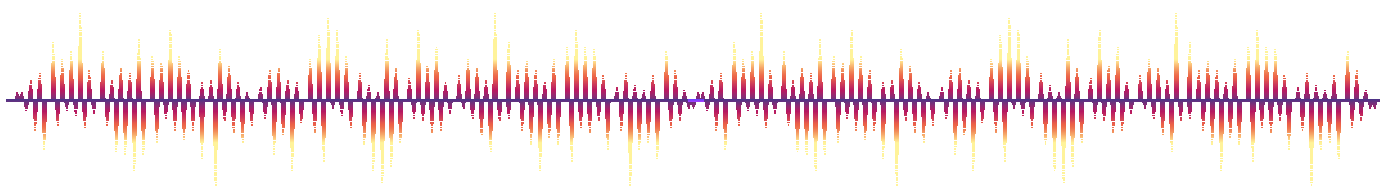
**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ελένη Ανδρεαδέλλη, Έλενα Ανδρέου, Κυριακή Ζαχαροπούλου,
Αντώνης Κωνσταντινίδης, Γιάννης Μυγδάνης,
Ελισσάβητ Περακάκη, Μιχαήλ Τσιαϊρας

ΜΟΥΣΙΚΗ Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τετράδιο Εργασιών

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Δρ. Ελένη Ανδρεαδέλλη, Σύμβουλος Εκπαίδευσης Μουσικής

Δρ. Έλενα Ανδρέου, Σύμβουλος Εκπαίδευσης Μουσικής

Δρ. Κυριακή Ζαχαροπούλου, Διευθύντρια Μουσικού Σχολείου Τρίπολης

Δρ. Αντώνης Κωνσταντινίδης, Σύμβουλος Εκπαίδευσης Μουσικής

Δρ. Γιάννης Μυγδάνης, Εκπαιδευτικός Μουσικής Pierce - The American College of Greece

Δρ. Ελισσάβετ Περακάκη, μέλος Ε.Ε.Π., Τμήμα Μουσικών Σπουδών (Ε.Κ.Π.Α.)

Δρ. Μιχαήλ Τσιαϊρας, Εκπαιδευτικός Μουσικής με ειδίκευση στο πιάνο

ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Δρ. Γιάννης Μυγδάνης, Εκπαιδευτικός Μουσικής Pierce - The American College of Greece

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

K1 Ελληνική μουσική

1	Μούσες, μύθοι, μουσική	7
2	Χορός και τραγούδι... δημοτικό	8
3	Η Ψαλτική τέχνη	10

K2 Δυτικοευρωπαϊκή μουσική: έντεχνες παραδόσεις

1	Δημήτρης Μητρόπουλος: εξερευνώντας τον ρόλο του μαέστρου	12
2	Ταξινόμηση των μουσικών οργάνων	14
3	Μουσικές ιστορίες από την εποχή των ιπποτών	15
4	Η μουσική ζωή στην εποχή Μπαρόκ	20
5	Η μουσική γλώσσα του Κλασικισμού	23
6	Γαλλικός Ιμπρεσιονισμός και ηχητικές εντυπώσεις	26
7	Εξερευνώντας τον Νεοκλασικισμό	28

K3 Δημοφιλή μουσικά ρεύματα του 20ού και του 21ου αιώνα

1	Spirituals: ποίηση της αντίστασης και της ελευθερίας	29
2	Η εποχή του Rock 'n' roll	31
3	Η Reggae και ο Bob Marley	32
4	Pop μουσική και μουσικοί	33
5	Hip-hop: μια μοναδική κουλτούρα	34
6	Σύγχρονο ελληνικό τραγούδι: Παντελής Θαλασσινός	35

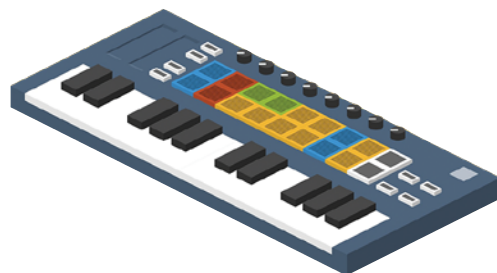
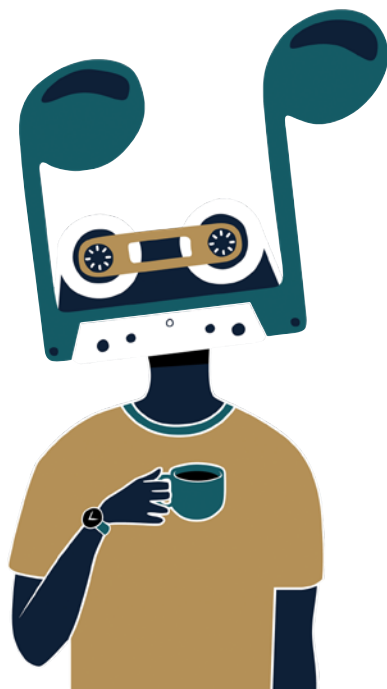
K4 Μουσικές του κόσμου

1	Ταξιδεύοντας με όχημα τη μουσική του κόσμου	37
2	Η πολυφωνία στην παραδοσιακή μουσική της Αλβανίας	38
3	Ρυθμοί και μελωδίες της Υποσαχάριας Αφρικής	40
4	Η μουσική των αυτόχθονων κατοίκων της Ωκεανίας χτες και σήμερα	42
5	Διαχρονικοί ήχοι και σύγχρονες επιρροές στη μουσική της Ινδονησίας, της Μαλαισίας και των Φιλιππίνων	44

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Το Τετράδιο Εργασιών για το μάθημα της Μουσικής έχει σχεδιαστεί κατάλληλα ώστε να συμπληρώνει και να εμπλουτίζει το κύριο βιβλίο μαθητή/τριας, προσφέροντας ασκήσεις και δραστηριότητες που συνδέονται άμεσα με τις διδακτικές ενότητες. Τέτοιες είναι δραστηριότητες ενεργητικής ακρόασης, δημιουργικές δραστηριότητες (εκτέλεση, σύνθεση και αυτοσχεδιασμός), καθώς και ασκήσεις για την εμπέδωση και εξάσκηση στη μουσική θεωρία και σημειογραφία. Το Τετράδιο Εργασιών, αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο που βοηθά στην εμπέδωση των εννοιών που έχουν διδαχθεί, στην ανάπτυξη δεξιοτήτων μουσικού γραμματισμού (ανάγνωση και γραφή της μουσικής) και ενθαρρύνει τη δημιουργική ενασχόληση των μαθητών/τριών με τη μουσική. Στο Τετράδιο, περιλαμβάνονται επίσης δραστηριότητες που ενισχύουν την κριτική σκέψη και τις δεξιότητες αξιολόγησης, την ομαδικότητα και τη χρήση της τεχνολογίας, καθιστώντας το μάθημα της Μουσικής, πιο ενδιαφέρον και διαδραστικό. Ευελπιστούμε ότι το Τετράδιο Εργασιών θα αποτελέσει έναν πολύτιμο βοηθό των μαθητών/τριών στη μελέτη του φαινομένου της μουσικής, ενθαρρύνοντας την ενεργό συμμετοχή τους και τη δημιουργική τους έκφραση!

Η συγγραφική ομάδα

ΜΟΥΣΕΣ, ΜΥΘΟΙ, ΜΟΥΣΙΚΗ

Επιπλέον δραστηριότητες

Τι γνωρίζετε για τις Μούσες; Ποιες ήταν και ποια τέχνη προστάτευε η καθεμία;

Αναζητήστε σε ομάδες, στοιχεία για τον μύθο του Ορφέα και της Ευρυδίκης. Δημιουργήστε το δικό σας τραγούδι για τον μύθο. Μπορείτε να το τραγουδήσετε;

Αναζητήστε πληροφορίες για τα αρχαία μουσικά όργανα (έγχορδα, πνευστά, κρουστά). Δημιουργήστε μία παρουσίαση και εξηγήστε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.

Πώς θα μπορούσαμε να δημιουργήσουμε τη δική μας λύρα και τον δικό μας αυλό; Παραθέστε τις ιδέες σας και αναζητήστε τα κατάλληλα υλικά.

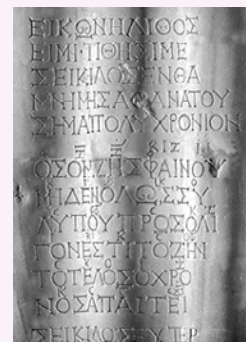

Τι αναγράφεται στη στήλη του Σεικίλου και ποια ονόματα καταγράφονται; Μπορείτε να τη διαβάσετε;

- Με αφορμή το τραγούδι του Σεικίλου συζητήστε για την αξία που έχει ο χρόνος στη ζωή του ανθρώπου. Ποια θα πρέπει να είναι η καθημερινή στάση μας απέναντι στους γονείς, στους φίλους, στους συμμαθητές και στο σχολείο μας;
- Δημιουργήστε τη δική σας μελωδία, το δικό σας τραγούδι, τον δικό σας «νόμο». Ας γίνουμε κιθαρωδοί και αυλητές, μπορούμε;

Λύρες και αυλοί σε σταυρόλεξο

ΧΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙ... ΔΗΜΟΤΙΚΟ

Επιπλέον δραστηριότητες

Παρατηρήστε και σχολιάστε τον πίνακα του Διονυσίου Τσόκου:

Διονύσιος Τσόκος
Γέρος αγωνιστής που παίζει λύρα (1858)

Σχολιάστε το παρακάτω απόσπασμα από κείμενο του Φώτη Κόντογλου. Αναζητήστε και ακούστε το δημοτικό τραγούδι.

«Εδώ δεν έχει πολλά λόγια... λίγα και καλά...
Τρία λόγια λέει το τραγούδι κι αντιλαλούνε στην ψυχή
σου χιλιάδες πράγματα. Άκου τούτα τα πέντε λόγια:
Τ' αντρειωμένου τ' άρματα δεν πρέπει να πουλιώνται,
Μον' πρέπει τους στην εκκλησιά κι εκεί να λειτουργιώνται.
Πρέπει να κρέμονται ψηλά σε πύργο αραχνιασμένο,
Σκουριά να τρώει τ' άρματα κι η γης τον αντρειωμένο»

Παλιά ιστορία

Παίζουμε με τον επτάσημο ρυθμό και ανιχνεύουμε τις διάφορες μορφές του. Χτυπήστε με παλαμάκια τις παρακάτω παραλλαγές του επτάσημου ρυθμού. Προσπαθήστε να δημιουργήσετε ρυθμικές φράσεις πάνω στην κάθε παραλλαγή, π.χ., για τον Συρτό Καλαματιάνο: «σή-με-ρα, έ-χω κέ-φι».

Συρτός Καλαματιανός

$$7 = 3 + 2 + 2$$

$$7 = 2 + 3 + 2$$

Μαντηλάτος Θράκης

$$7 = 2 + 2 + 3$$

Ο επτάσημος ρυθμός ενέπνευσε πολλούς δημιουργούς. Μεταξύ αυτών και τους δημιουργούς της *Λιλιπούπολης*. Ακούστε και προσπαθήστε να τραγουδήσετε τα «**Σαράντα γιδοπρόβατα**» σε μουσική **Λένας Πλάτωνος** και σε στίχους **Μαριαννίνας Κριεζή**.

Σαράντα γιδοπρόβατα και εξήντα δυο μοσχάρια,
βελάζουνε ανάμεσα στα πράσινα πουρνάρια.
Παιδιά της Λιλιπούπολης με γκλίτσες και ταγάρια,
ας τρέξουμε στη Λίλιτσα και στα παχιά χορτάρια.
Ν' αρμέξουμε τα πρόβατα ν' αρμέξουμε τα γίδια,
θυμάρια να μαζέψουμε λουλούδια και καρύδια.
Και τη φλογέρα παίζοντας πέρα στην κρύα βρύση,
τον τράγο θα προσέχουμε να μην μας κουτουλήσει.

Οι ρυθμοί των ελληνικών χορών και οι μελωδίες των δημοτικών τραγουδιών αποτέλεσαν πηγή δημιουργίας για συνθέτες της έντεχνης δυτικοευρωπαϊκής μουσικής. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι 36 *Ελληνικοί Χοροί* του **Νίκου Σκαλκώτα**, οι δύο *Δωδεκανησιακές Σουίτες* και οι *Τρεις Ελληνικοί Χοροί* του **Γιάννη Κωνσταντινίδη**, καθώς και η *Μακεδονική Ραψωδία* του **Χρήστου Σαμαρά**. Αναζητήστε και ακούστε τα παραπάνω μουσικά παραδείγματα και εντοπίστε τις επιρροές που έχουν από την ελληνική παραδοσιακή μουσική.

Επτάσημος σε παραλλαγές

Η ΨΑΛΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Επιπλέον δραστηριότητες

Παρατηρήστε και σχολιάστε τα εξώφυλλα από τις παρακάτω, ιστορικής σημασίας, εκδόσεις. Τι μπορεί να περιέχουν τα βιβλία, ποιος ήταν ο συγγραφέας τους και ποιος πιστεύετε ότι ήταν ο σκοπός της συγγραφής τους;

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΝ ΜΕΓΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΝ ΜΕΝ ΠΑΡΑ
ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΔΙΡΡΑΧΙΟΥ
ΤΟΥ ΕΚ ΜΑΔΥΤΩΝ
ΕΚΔΟΘΕΝ ΔΕ
ΥΠΟ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Γ. ΠΕΛΟΠΠΙΟΥ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΟΥ
ΔΙΑ ΦΙΛΟΤΙΜΟΥ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΩΝ ΟΜΟΓΕΝΩΝ.

*Κήμοι δὲ διὰ τὸ φαίνεται φιλοσοφικόν εἶναι περὶ
Μουσικῆς καὶ γὰρ Πυθαγόρας ὁ Σάμιος, τηλομένην
δὲσαν ἔχων ἐπὶ φιλοσοφίᾳ, κατακινῆς ἴσιν ἐκ πολλῶν
ἢ παρέρχων ἀφαιρέσει Μουσικῆς ὅσῃ καὶ τὴν ἐπὶ Πανδὸς
δοίαν διὰ Μουσικῆς ἀποφαίνουσα κείμενη ΠΛΥΣ. φ. 1. 62.*

ΕΝ ΤΕΡΤΕΣΤΗ,
ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΜΙΧΑΗΛ ΒΛΙΣ
(MICHELE WEIS)
1832.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ
ΤΗΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ,
ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ,
ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΖΟΝΤΩΝ ΑΥΤΗΝ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΝΕΑΝ ΜΕΘΟΔΟΝ,
ΠΑΡΑ
ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΤΟΥ ΕΚ ΜΑΔΥΤΩΝ
Διδασκαλοῦ τοῦ Θεωρητικοῦ τῆς Μουσικῆς.

« Τὰς ἐπιθέσεις ἔχοντες γυμνάσιον καὶ τὴν τεχνὴν, καὶ τῶν
ἄλλων ἀπάντων, οὐ διὰ τοῦ ἐμμένοντα τοῦ καθήκοντος,
ἀλλὰ διὰ τοῦ ἐπαυροῦντος, καὶ τέρματός, αἰετὶ τοῦ
τῶν μὴ καλῶς ἔχοντων. »

(Ἰσακ. Εὐαγγ. Ἐργάμ.)

ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ.

Ἐκ τῆς τυπογραφίας ΡΙΓΝΙΟΥ.

Εὐρίκοτα δὲ κατὰ τὴν Γαλιαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.
Παρά τοῦ Α. ΚΑΣΤΡΟΥ, Τυπογράφου.

1821.

Αναζητήστε και ακούστε ηχογραφημένα αποσπάσματα εκκλησιαστικής μουσικής, από τους πατριαρχικούς ψάλτες του 20ού αιώνα: **Ιάκωβο Ναυπλιώτη**, **Κωνσταντίνο Πρίγγο** και **Θρασύβουλο Στανίτσα**. Σχολιάστε το άκουσμα των ηχογραφήσεων.

Πρωτοψάλτης: ο κορυφαίος ψάλτης και χοράρχης (υπεύθυνος για την καθοδήγηση της χορωδίας) του δεξιού αναλόγιου, ή όπως διαφορετικά ονομάζεται, του «δεξιού χορού».

Ο αντίστοιχος ρόλος στο αριστερό αναλόγιο ανήκει στον **Λαμπαδάριο**.

Πατριαρχικοί ψάλτες: ο Πρωτοψάλτης, ο Λαμπαδάριος και τα μέλη των χορών του Αγ. Γεωργίου στο Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολη. Είναι διαχρονικά οι πλέον φημισμένοι για τις μουσικές τους επιδόσεις εκκλησιαστικοί μουσικοί, ερμηνευτές και καλλιτέχνες στην ιστορία της Βυζαντινής μουσικής.

Αναγνωρίστε τα σημάδια και τη λειτουργία τους. Ερμηνεύστε παραλλαγή την παρακάτω άσκηση.

Ἦχος $\frac{4}{9}$ Πα

Άσκηση παραλλαγής Α3

Α3 Βρείτε τους φθόγγους τραγουδήστε παραλλαγή!

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ: ΕΞΕΡΕΥΝΩΝΤΑΣ ΤΟΝ ΡΟΛΟ ΤΟΥ ΜΑΕΣΤΡΟΥ

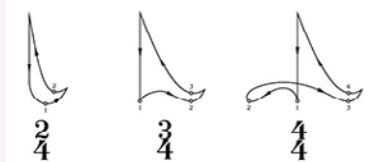

Επιπλέον δραστηριότητες

Εύκολος ή δύσκολος ρόλος; Πριν απαντήσετε, δοκιμάστε να μπίτε στη θέση του μαέστρου, έστω και για λίγο.

- Παρατηρήστε την μπαγκέτα του εκπαιδευτικού / μαέστρου και βάλτε σε κύκλο το σωστό μουσικό μέτρο (4/4, 3/4, 2/4, 7/8, 5/4). Ζωγραφίστε τις κινήσεις αυτές. Μπορείτε να τις επαναλάβετε με τη δική σας μπαγκέτα;
- Προσπαθήστε να δείξετε περισσότερες εκφραστικές και ερμηνευτικές λεπτομέρειες όπως (staccato, legato, κορώνες, παύσεις, αναπνοές, δυναμικές κτλ.).
- Διευθύνετε το έργο *Μικρή Νυχτερινή Μουσική (Eine kleine Nachtmusik K. 525)* του **Wolfgang Amadeus Mozart**, σύμφωνα με την παρακάτω παρτιτούρα.
- Διευθύνετε τη μουσική ομάδα της τάξης σας και συζητήστε την εμπειρία σας.

Συμπληρώνω τα κενά με τις σωστές λέξεις

$\text{♩} = 148$
 mf p
 p $rit.$ mf mp
 $\text{♩} = 124$
 p mf

Λίγη φαντασία! Παρατηρήστε τον πίνακα του ζωγράφου **Πάουλ Κλέε** (1879-1940). Μπορείτε να ανακαλύψετε τους ήχους, τα ηχοτοπία και τα ηχοχρώματα που περιέχει; Στη συνέχεια, προσπαθήστε να τα αποδώσετε μουσικά και να διευθύνετε τη σύνθεσή τους. Μπορείτε τα εντοπίσετε, να τα αναπαράγετε και να διευθύνετε τη σύνθεσή τους; Δημιουργήστε έναν δικό σας πίνακα με ήχους και, στη συνέχεια, εκτελέστε τη μουσική που προκύπτει με τη βοήθεια ενός μαθητή-μαέστρου. Συγκρίνετε τα αποτελέσματα κάθε ομάδας. Καλή επιτυχία!

να διευθύνετε τη σύνθεσή τους. Μπορείτε τα εντοπίσετε, να τα αναπαράγετε και να διευθύνετε τη σύνθεσή τους; Δημιουργήστε έναν δικό σας πίνακα με ήχους και, στη συνέχεια, εκτελέστε τη μουσική που προκύπτει με τη βοήθεια ενός μαθητή-μαέστρου. Συγκρίνετε τα αποτελέσματα κάθε ομάδας. Καλή επιτυχία!

Ηχοτοπίο (soundscape) είναι ο όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει το σύνολο των ήχων που χαρακτηρίζουν ένα συγκεκριμένο περιβάλλον, φυσικό ή ανθρωπογενές, σε μια δεδομένη χρονική στιγμή. Περιλαμβάνει φυσικούς ήχους (π.χ. νερό, άνεμος, πουλιά), ανθρωπίνους ήχους (π.χ. ομιλίες, μουσική, βιομηχανικούς θορύβους) και ακουστικές αλληλεπιδράσεις, δημιουργώντας μια μοναδική ηχητική ταυτότητα για τον χώρο αυτό. Ένα ηχοτοπίο μπορεί να προκύψει είτε από αυθεντικές ηχογραφήσεις είτε από φωνητικές ή μουσικές μιμήσεις. Ο όρος εισήχθη από τον Καναδό συνθέτη **R. Murray Schafer** και χρησιμοποιείται τόσο σε περιβαλλοντικές μελέτες όσο και στη μουσική σύνθεση και την ηχητική τέχνη.

Προτάσεις ακρόασης:

- **Alondra de la Parra**
(Ravel: Bolero / WDR Sinfonieorchester)
- **Karina Canellakis**
(Brahms: Schicksalslied, op. 54 - Radio Filharmonisch Orkest o.l.v. - Live Concert)
- **Daniel Barenboim**
(Abreu: Tico Tico / Berliner Philharmoniker)
- **Herbert von Karajan**
(Beethoven: Symphony No. 5 /Berliner Philharmoniker).
- **Leonard Bernstein**
(Mahler: Symphony No. 2 in C Minor «Resurrection», V. Finale)

Παρακολουθήστε τους μαέστρους στο διπλανό πλαίσιο, με τις ενδεικτικές προτάσεις ακρόασης. Σημειώστε τις παρατηρήσεις σας στο ερωτηματολόγιο και αποφασίστε ποιος μαέστρος πετυχαίνει καλύτερα να μεταδώσει το μήνυμά στην ορχήστρα του. Προτείνετε δικά σας μουσικά παραδείγματα, με μαέστρους που σας αρέσουν.

Ερωτηματολόγιο:

Ο Μαέστρος:	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΛΙΓΟ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΟΛΥ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ
Καθοδήγησε σωστά την ορχήστρα, στις ρυθμικές αλλαγές;					
Υπόδειξε την ένταση της μουσικής, με κατάλληλες κινήσεις;					
Ταίριαζε το ύφος του, με το ύφος του μουσικού έργου;					
Διευθύνουν όλοι οι μαέστροι με τον ίδιο τρόπο;					
Συμπληρώστε ένα δικό σας κριτήριο:					

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ

Επιπλέον δραστηριότητες

Ο παρακάτω πίνακας περιλαμβάνει την ταξινόμηση των οργάνων σύμφωνα με το σύστημα **Hornbostel - Sachs**. Συμπληρώστε κάθε κατηγορία του παρακάτω πίνακα, με τέσσερα όργανα της επιλογής σας.

Ιδιόφωνα	Μεμβρανόφωνα	Χορδόφωνα	Αερόφωνα	Ηλεκτρόφωνα

Παρακολουθήστε το έργο *Οδηγός Ορχήστρας* για Νέους του **Benjamin Britten** και συμπληρώστε τις βασικές κατηγορίες οργάνων της κλασικής Συμφωνικής ορχήστρας που βρίσκονται στον παρακάτω πίνακα, με τέσσερα όργανα της επιλογής σας.

Παίζω και μαθαίνω για την ταξινόμηση των οργάνων

Έγχορδα	Ξύλινα Πνευστά	Χάλκινα Πνευστά	Κρουστά

Παρακολουθήστε το έργο *The Ecstasy of God* του **Ennio Morricone**, σε μεταγραφή για theremin και φωνή (soundtrack της ταινίας: *Ο Καλός, ο Κακός και ο Άσχημος*). Αναζητήστε πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας και εκτέλεσης του theremin. Τι παρατηρείτε:

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΙΠΠΟΤΩΝ

Επιπλέον δραστηριότητες

Ακούστε το «Tempus transit gelidum» από τη συλλογή των *Carmina Burana*.

- Ακολουθήστε τη μελωδική γραμμή, με οδηγό την παρτιτούρα.
- Τραγουδήστε τη μελωδία με τους λατινικούς στίχους και μάθετε το τραγούδι. Υπάρχουν επαναλήψεις που βοηθούν στην απομνημόνευση.
- Εναλλακτικά, μπορείτε να βάλετε ελληνικούς στίχους, στο πνεύμα της μουσικής, και να τραγουδήσετε το τραγούδι.
- Μπορείτε να εμπλουτίσετε την εκτέλεσή σας με χορωδιογραφία ενώ εκτελείτε ή τραγουδάτε.

Τα *Carmina Burana* είναι τραγούδια της διασκέδασης που βασίζονται σε 254 σατυρικά ποιήματα και κείμενα του 11ου, 12ου και 13ου αιώνα, γραμμένα στα Λατινικά, στα παλιά Γαλλικά και Γερμανικά, από επώνυμους και ανώνυμους δημιουργούς. Βρέθηκαν το 1803 στο μοναστήρι των Βενεδικτίνων του Μπίρεν στη Βαυαρία.

Tempus Transit gelidum

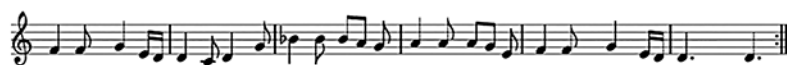
1. Tem-pus Transit ge - lidum mun-dus re - no - va - tur ver-que re-dat flo - ridum

for-ma re - bus da - tur a - vis mo - du - la - tur_ mo-du-lans le - ta - tur_

a - vis mo - du - la - tur_ mo-dulans le - ta - tur lu - ci - di-or et le-ni-or a -

er iam se-re - na - tur iam flo-re-a iam fronde - a sil - va commis den - sa - tur

Ο Fortuna - Φύλλο Εργασίας

Ο Fortuna - Carmina Burana

Ένα ταξίδι επτακοσίων χρόνων

Τα Ρεμπέτικα είναι αστικά λαϊκά τραγούδια που εμφανίστηκαν στην Ελλάδα στις αρχές του 20ού αιώνα. Τραγούδια αρχικά του κοινωνικού περιθωρίου, διαδόθηκαν και καταξιώθηκαν ως λαϊκό είδος ευρείας αποδοχής και η καλλιτεχνική τους αξία αναγνωρίστηκε, μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Σημαντικοί καλλιτέχνες του ρεμπέτικου ήταν ο **Βασίλης Τσιτσάνης**, ο **Δημήτρης Γκόγκος (Μπαγιαντέρας)**, ο **Γιάννης Παπαϊωάννου**, ο **Μάρκος Βαμβακάρης** κ.α.

Χωριστείτε σε ομάδες και, με βάση τα τραγούδια από τα *Carmina Burana* που επεξεργαστήκατε, αναζητήστε χορευτικά ρεμπέτικα τραγούδια. Καταγράψτε τις ομοιότητες και τις διαφορές που μπορεί να έχουν με τα *Carmina Burana*.

Κριτήρια	Ομοιότητες	Διαφορές
Θεματολογία		
Μορφή		
Μουσικά όργανα		
Τραγούδι (ατομικό, ομαδικό, σε ποια περίπτωση, με συνοδεία)		
Ρυθμικά/χορευτικά στοιχεία		

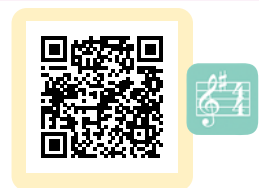

Όλοι μαζί κι ο καθένας χώρια: ας τραγουδήσουμε έναν κανόνα

Ο Κανόνας είναι ένα πολυφωνικό είδος σύνθεσης που περιλαμβάνει μια βασική μελωδία, η οποία επαναλαμβάνεται από διαφορετικές φωνές, που την τραγουδούν διαδοχικά. Οι διαφορετικές εισοδοί των φωνών και η μίμηση της αρχικής μελωδίας δημιουργούν ένα πολυφωνικό άκουσμα το οποίο εξελίσσεται κυκλικά. Ο πρώτος σωζόμενος κανόνας είναι το *Summer is icumen in* που σημαίνει «Το καλοκαίρι ήρθε».

Παρατηρήστε προσεκτικά την παρτιτούρα και σημειώστε με διαφορετικό χρώμα την είσοδο της κάθε φωνής. Ακούστε και τραγουδήστε τη μελωδία σε ταυτοφωνία. Στη συνέχεια, χωριστείτε σε τέσσερις ομάδες και τραγουδήστε τη μελωδία σε μορφή Κανόνα. Εναλλακτικά, μπορείτε να αντικαταστήσετε κάποιες φωνές με μουσικά όργανα.

Δημιουργούμε έναν κανόνα

① Su - mer is i - cu - men in — Lhu - de sing cuc - cu,
 ② Gro - weth sed and blo - weth med, Andspringth the w - de nu;
 ③ Sing cuc - cu; Aw - e ble - teth af - ter lomb, Lhouth
 ④ af - ter cal - ve cu; Bul - loc ster - teth, buc - ke ver - teth,
 Mu - rie sing cuc - cu. Cuc - cu, Cuc - cu
 24 wel sing - ges the cuc - cu, — Ne swik thu na - ver nu.
 Sing cuc - cu nu — sing cuc - cu.

Sumer is icumen in,
 Lhude sing cuccu!
 Groweþ sed and bloweþ med
 And springþ þe wde nu,
 Sing cuccu!
 Awe bleteþ after lomb,
 Lhouþ after calue cu.
 Bulluc sterteþ, bucke uerteþ,
 Murie sing cuccu!
 Cuccu, cuccu, wel singes þu
 cuccu;
 Ne swik þu nauer nu.
 Sing cuccu nu.
 Sing cuccu.
 Sing cuccu. Sing cuccu nu!

Παρατηρήστε τη σημειογραφία από το αυθεντικό χειρόγραφο μουσικό κείμενο και συγκρίνετε με την παραπάνω παρτιτούρα. Εστιάστε στα παρακάτω μουσικά στοιχεία: μελωδική γραμμή, πεντάγραμμα, μουσικό κλάσμα, μουσικό μέτρο, αξίες, παύσεις. Τι παρατηρείτε;

Saltarello, ο διαχρονικός

Ο μεσαιωνικός χορός **Saltarello** ήταν διαδεδομένος και αγαπητός. Θα λέγαμε πως ήταν το «hit» της εποχής! Η έντονη επιρροή που άσκησε ενέπνευσε ακόμα και δημιουργούς πολύ μεταγενέστερων εποχών. Το heavy metal συγκρότημα **Mammoth** έκανε διασκευή του χορού, χωρίς να αλλοιώσει βασικά χαρακτηριστικά του.

- Παρατηρήστε τις διαφορές ανάμεσα στην αυθεντική και στη σύγχρονη εκτέλεση και συγκεκριμένα: **α)** στην εισαγωγική μουσική, **β)** στη μορφή του χορού, **γ)** στα όργανα, **δ)** στη μελωδία, **ε)** στην ενορχήστρωση, **στ)** στον ρυθμό.
- Πώς καταφέρνει το συγκρότημα να αποδώσει metal ύφος σε μια μεσαιωνική σύνθεση;

Το παιχνίδι του Ρομπέν και της Μαριόν

Το 1282 ανεβαίνει η πρώτη παράσταση μουσικού θεάτρου που δεν έχει θρησκευτικό περιεχόμενο. Ο **Adam de la Hall** γράφει το *Παιχνίδι του Ρομπέν και της Μαριόν*, ένα έργο με τραγούδι, πρόζα, οργανικά μέρη και χορούς. Το έργο προβάλλει με χιουμοριστικό τρόπο τις νέες τάσεις της εποχής. Πρώτον, ότι η δύναμη του φεουδάρχη κλονίζεται από τους απλούς ανθρώπους και δεν είναι ανίκητος και δεύτερον, ότι η γυναίκα αρχίζει να δηλώνει την αυτόνομη παρουσία της στην κοινωνία. Στην ιστορική πορεία του προφορικού θρύλου, οι ρόλοι του φύλου και οι κοινωνικές θέσεις άλλαξαν. Ο Ρομπέν των Δασών έγινε ο Άγγλος ήρωας αριστοκρατικής καταγωγής, που πολεμούσε την αδικία και έκλεβε από τους πλούσιους για να δίνει στους φτωχούς.

Διαδραστική παριτούρα
"Everything I do, I do it for you"

Στην κινηματογραφική ταινία *Robin Hood: Prince Of Thieves*, που αποτελεί μια σύγχρονη αισθηματική απόδοση της ιστορίας, ο Ρομπέν κερδίζει τη χαμένη του εξουσία, επανακτά δηλαδή το φέουδό του και φυσικά ... το κορίτσι. Ακούστε το κεντρικό θέμα της ταινίας. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το μουσικό θέμα ως υπόκρουση. Πώς θεωρείτε ότι περιγράφει η μουσική τον ήρωα; Μπορείτε να τον χαρακτηρίσετε ακούγοντας μόνο το μουσικό θέμα; Σκηνοθετήστε μια σκηνή η οποία θα ταιριάζει με την ατμόσφαιρα της μουσικής.

Στην πορεία του έργου αναπτύσσεται το ειδύλλιο μεταξύ του Ρομπέν και της Μαριόν. Γι' αυτή τη σκηνή ο ροκ τραγουδιστής **Bryan Adams** έγραψε τη μουσική και το τραγούδι «Everything I do I do it for you», που έγινε επιτυχημένο single στη συνέχεια. Διαβάστε το απόσπασμα από τους στίχους που υπάρχει στο γαλάζιο πλαίσιο και δοκιμάστε να παίξετε το τραγούδι εξ ακοής και να το τραγουδήσετε.

Everything I Do (I Do It for You)

Bryan Adams (Απόσπασμα)

Look into my eyes,
you will see what you mean to me.
Search your heart, search your soul,
when you find me there,
you'll search no more.
Don't tell me it's not worth trying for.
You can't tell me it's not worth dying for.
You know it's true (you know it's true),
everything I do,
I do it for you.

Ένα podcast για τις γυναίκες ιππότες

Παρότι ο ιππότης θεωρείται ο άνδρας που έχει τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας και την ανδρεία που επιτάσσει ο τίτλος του, υπήρχαν κατά καιρούς πολλές γυναίκες-ιππότες, που πολέμησαν στα πεδία των μαχών, διοίκησαν στρατούς και ίππευσαν άλογα, φορώντας πανοπλίες και κρατώντας πολεμικά όπλα. Μάλιστα, τον 13ο αιώνα ιδρύεται ένα τάγμα γυναικών-ιπποτών από τους Ναΐτες ιππότες. Από το 1358 και για 130 χρόνια, 68 γυναίκες έγιναν μέλη του πιο γνωστού τάγματος ιπποτών, του τάγματος της Περικνημίδα.

Χωριστείτε σε ομάδες και μάθετε για τη δράση των γυναικών-ιπποτών. Συγκεντρώστε πληροφορίες για την ιστορία τους και τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους, τη δράση και τα κατορθώματά τους. Συζητήστε με την ομάδα σας για τις δυσκολίες που θεωρείτε ότι αντιμετώπισαν ως γυναίκες-ιππότες και αν αυτές θα διέφεραν από τους άνδρες-ιππότες.

Εικόνα σε παπική επιστολή του 14ου αιώνα που δείχνει μία γυναίκα να υπερασπίζεται το κάστρο της από έναν εισβολέα.

Δημιουργήστε ένα podcast για το συγκεκριμένο θέμα. Ετοιμάστε το κείμενο και αναζητήστε: **α)** τη μουσική που εισάγει τους ακροατές στην ατμόσφαιρα και στο θέμα, **β)** τη μουσική που θα χρησιμοποιηθεί ως υπόκρουση, **γ)** αυτή που θα χρησιμεύσει ως ιντερμέδιο (σύντομο μουσικό κομμάτι με ανάλαφρη διάθεση, που παρουσιάζονται ανάμεσα στα μέρη ενός μεγαλύτερου έργου) και **δ)** την μουσική με την οποία θα ολοκληρώσετε το podcast. Ηχογραφήστε το έργο σας και παρουσιάστε το στην τάξη.

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΠΑΡΟΚ

Ένα Top 5 με παλιά και αγαπημένα

Η εποχή Μπαρόκ έχει αφήσει ως μουσική κληρονομιά ορισμένα έργα που θεωρούνται αριστουργήματα, τα οποία εξακολουθούν να ακούγονται και να είναι αγαπητά μέχρι σήμερα. Οργανώστε μια δημοσκόπηση στην τάξη σας ή στο σχολείο και δημιουργήστε μία λίστα με τα πιο γνωστά **Top 5**.

- Χωριστείτε σε ομάδες και ξεκινήστε αναζητώντας γνωστούς συνθέτες της εποχής.
- Πλοηγηθείτε σε αποθετήρια μουσικής και επιλέξτε έργα που θεωρούνται αντιπροσωπευτικά και είναι δημοφιλή σήμερα.
- Παρουσιάστε τα έργα που βρήκατε στην υπόλοιπη τάξη και οργανώστε μια ψηφοφορία για τα 5 πιο γνωστά και αναγνωρίσιμα έργα.

Όταν ολοκληρώσετε τη λίστα, συζητήστε με την υπόλοιπη τάξη τους λόγους για τους οποίους τα έργα αυτά ακούγονται και είναι αγαπητά μέχρι σήμερα.

Βιογραφίες και δημοφιλή έργα συνθετών Μπαρόκ

Ακούστε και παρατηρήστε στην παρτιτούρα τα πρώτα μέτρα από το 1ο μέρος, του *5ου Βραδεμβούργιου Κοντσέρτου, σε Ρε μείζονα*, BWV 1050, του Bach.

- Ποια μουσικά όργανα παίζουν τη μελωδία στο tutti;
- Ποια μουσικά όργανα εναλλάσσονται στο concertino και παίζουν τη μελωδία;

Παρατηρήστε την παρτιτούρα:

- βρείτε την πρώτη νότα και τον οπλισμό.
  - εντοπίστε τον αρπισμό που δημιουργούν οι επαναλαμβανόμενες νότες στο πρώτο μέτρο και παρατηρήστε τις κατιούσες νότες που ακολουθούν.
- Συνδυάστε τα στοιχεία για να ανακαλύψετε τη μείζονα κλίμακα στην οποία είναι γραμμένο το έργο.

Δημιουργήστε σε baroque style!

Δημιουργήστε μία δική σας μικρή μελωδία τεσσάρων μέτρων με μέτρο 4/4, σε ...baroque style.

- Επιλέξτε μια μείζονα κλίμακα που σας φαίνεται εύκολη. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε την ανιούσα ή την κατιούσα κλίμακα και μέρη αυτών.
- Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε όλο τον αρπισμό ή μέρος του, σε ανιούσα ή κατιούσα μορφή.
- Μπορείτε να επαναλαμβάνετε μία ή περισσότερες νότες και να εναλλάσσετε την πορεία της μελωδίας σας.

Στη δική σας σύνθεση τα δύο πρώτα μέτρα θα τελειώσουν στην πέμπτη νότα της κλίμακας (πέμπτη βαθμίδα) ενώ τα δύο τελευταία στην πρώτη (πρώτη βαθμίδα).

Αρπισμοί

Εκτελέστε τη δημιουργία σας στο αρμόνιο ή σε ένα αντίστοιχο ψηφιακό μουσικό όργανο. Μπορείτε ακόμα να γράψετε το έργο σας στο musescore και να επιλέξετε μέσω της εφαρμογής τα όργανα που θα εκτελέσουν το έργο.

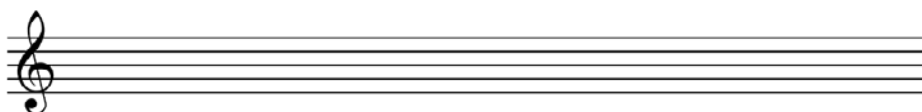
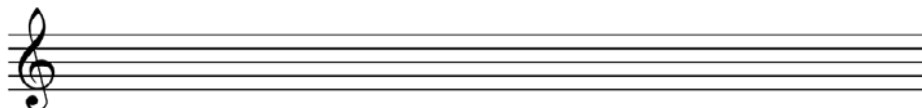

Hallelujah

Ακούστε το «Hallelujah», για τετράφωνη χορωδία, από το 2ο μέρος του ορατορίου *Μεσσίας* του Handel. Έχετε ξανακούσει το έργο; Τι συναισθήματα σας δημιουργεί;

- Τραγουδήστε τη μελωδία από την παρτιτούρα της σοπράνο. Τι πρόβλημα αντιμετωπίζετε κατά την εκτέλεση των ψηλών νοτών;
- Δοκιμάστε να παίξετε και να τραγουδήσετε τη μελωδία, ξεκινώντας από τη νότα λα ή σολ, να κάνετε δηλαδή μετατόνιση (ίδια μελωδία που «μεταφέρεται» σε άλλη τονικότητα, χωρίς να αλλάξει η δομή της). Θα πρέπει να μην επηρεαστεί η μελωδία και να καταφέρετε να την τραγουδήσετε.

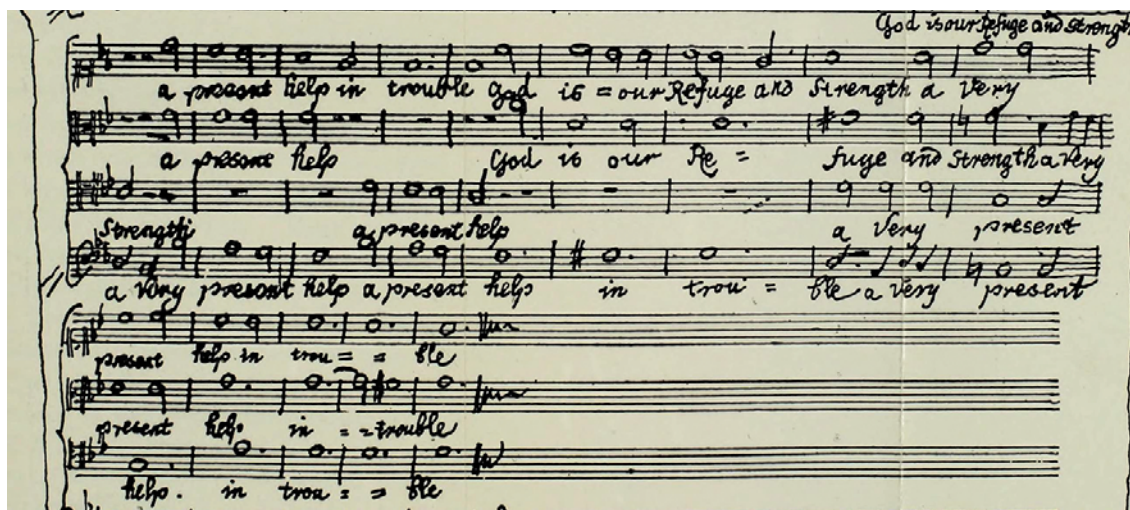

Ακούστε την αρχή από το *Κοντσέρτο Γκρόσο*, για ξύλινα πνευστά, χάλκινα και τύμπανα, Op. 11 του **Πέτρου Πετρίδη** (1892-1977).

- Αναζητήστε στο διαδίκτυο πληροφορίες για τον συνθέτη.
- Συγκρίνετε το έργο με τα κοντσέρτα γκρόσι της εποχής Μπαρόκ που ακούσατε και βρείτε ομοιότητες και διαφορές.
- Τεκμηριώστε για ποιον λόγο το έργο του Πετρίδη ανήκει στη φόρμα του Κονσέρτο Γκρόσο.

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΚΛΑΣΙΚΙΣΜΟΥ

Ωδή στη χαρά

Ακούστε το τέταρτο και τελευταίο μέρος (Presto - Allegro assai) της Συμφωνίας Αρ.9, σε Ρε ελάσσονα του **Beethoven**. Περιγράψτε πώς ξεκινά το κομμάτι και ποιες διαθέσεις σας δημιουργεί στην αρχή. Στη συνέχεια, χωριστείτε σε ομάδες και επιλέξτε μία από τις παρακάτω δραστηριότητες.

Προτεινόμενη εκτέλεση:
Φιλαρμονική Ορχήστρα Δωματίου (Kammerphilharmonie) της Βρέμης

Εντοπίστε την πρώτη ολοκληρωμένη είσοδο του θέματος από τα βιολοντσέλα. Παρατηρήστε και σημειώστε στην παρτιτούρα τις μεταβολές της δυναμικής από την αρχή έως την ολοκλήρωσή του. Ακολουθούν τρεις επαναλήψεις. Συζητήστε με την ομάδα σας και συγκρίνετε τη μεταβολή των δυναμικών σε κάθε επανάληψη.

Σύμβολα Δυναμικής Αγωγής - Χρωματισμοί

pp	Πολύ σιγά	Pianissimo
p	Σιγά	Piano
mp	Μέτρια σιγά	Mezzo piano
mf	Μέτρια δυνατά	Mezzo forte
f	Δυνατά	Forte
ff	Πολύ δυνατά	Fortissimo
crsec ή <	Σταδιακή αύξηση	Crescendo
dim ή >	Σταδιακή μείωση	Decrescendo

Ενορχηστρώστε τα πρώτα οκτώ μέτρα του έργου «Ωδή στη Χαρά», χρησιμοποιώντας την εφαρμογή MuseScore. Ανοίξτε την εφαρμογή και επιλέξτε τρία μουσικά όργανα που θεωρείτε ότι θα ταίριαζαν στην ενορχήστρωσή σας. Επιλέξτε το όργανο που θα παίξει τη μελωδία και αντιγράψτε την παρτιτούρα. Εναλλακτικά, μπορείτε να ξεκινήσετε από τη νότα Μι, για να μη χρειαστεί να χρησιμοποιήσετε διέσεις (να κάνετε δηλαδή *transporto* στην κλίμακα Ντο μείζονα). Συμπληρώστε τα μέρη των άλλων δύο οργάνων. Κάθε φορά που δημιουργείτε κάτι, ελέγξτε ότι το μουσικό αποτέλεσμα σας ικανοποιεί και παρουσιάστε το στην τάξη.

Θέμα και παραλλαγές

Ακούστε το 2ο μέρος (Adagio) του *Κουαρτέτου εγχόρδων αρ. 62, op. 76 αρ. 3* του **Haydn**, που έχει τη μορφή *Θέμα και Παραλλαγές*.

- Εστιάστε την προσοχή σας στο θέμα και διακρίνετε τις διαφορετικές παραλλαγές του. Συγκρίνετε τα μουσικά στοιχεία (μελωδία, tempo, μουσικά όργανα, δυναμικές, επαναλήψεις, ρυθμός) που χρησιμοποιεί ο συνθέτης, σε κάθε παραλλαγή.
- Στο θέμα που είναι γραμμένο στην παρτιτούρα, λείπουν κάποιες νότες. Πειραματιστείτε σε μελωδικά όργανα για να βρείτε ποιες είναι και να τις σημειώσετε. Πάνω από το σημείο που λείπει μια νότα είναι σημειωμένη μια παύση που αντιστοιχεί στην αξία της.

Κουαρτέτα του 20ού αιώνα

Τα έργα που παρατίθενται είναι κουαρτέτα που έχουν γραφεί από συνθέτες του 20ού αιώνα. Επιλέξτε να ακούσετε τρία από αυτά και συγκρίνετέ τα με τα κουαρτέτα του κλασικισμού ως προς: **α)** τα μουσικά τους στοιχεία (μουσικά όργανα, ρυθμός, δυναμικές, μελωδία, επαναλήψεις) και **β)** τα συναισθήματα που σας δημιουργούν.

Προτάσεις ακρόασης Κουαρτέτων:

- **B. Bartok** - Κουαρτέτο εγχόρδων, Αρ.4, σε Ντο μείζονα (String quartet No. 4 in C Major, Sz 91),
- **D. Shostakovich** - Κουαρτέτο Αρ. 8, σε Ντο ελάσσονα, Op. 111 (Quartet No. 8 in C minor Op. 111),
- **F. Glass** - Κουαρτέτο Αρ.3 «Mishima» (String Quartet No. 3, "Mishima"),
- **Cl. Debussy** - Κουαρτέτο εγχόρδων σε Σολ ελάσσονα, Op. 10, πρώτο μέρος, I. Animé et très décidé (String Quartet in G Minor, Op. 10.)
- **Δ. Λιάλιος** - Κουαρτέτο εγχόρδων Αρ. 4, πρώτο μέρος I. Moderato του (String Quartet No.4, I. Moderato),
- **A. Νεζερίτη** - Κουαρτέτο εγχόρδων σε Ρε μείζονα, πρώτο μέρος, I. Allegro con grazia του (String Quartet in D Major - I. Allegro con grazia)

Συμφωνία αρ. 40

Ένα από τα πιο δημοφιλή έργα του **Mozart** είναι η *Συμφωνία αρ. 40, σε Σολ ελάσσονα, Κ.550*. Το έργο γράφεται το 1788, σε μια εποχή που ο συνθέτης αντιμετωπίζει επαγγελματικά προβλήματα (τα έργα του δεν γεμίζουν τις βιεννέζικες αίθουσες), οικονομικά προβλήματα (απλήρωτοι λογαριασμοί) και προσωπικά προβλήματα (μόλις έχασε την κόρη του Τερέζα). Ο Μότσαρτ συνθέτει ένα έργο γεμάτο όμορφες μελωδίες, τρυφερότητα και γλυκιά θλίψη.

Αφού ακούσετε το πρώτο μέρος της συμφωνίας, ετοιμάστε ένα podcast με τίτλο: «Γνωρίστε τον Αμαντέους». Αναζητήστε πληροφορίες για τη ζωή του συνθέτη και εσιτιάστε στα τελευταία χρόνια της ζωής του.

Συνθέστε τις πληροφορίες και καταγράψτε τα δικά σας σχόλια και συναισθήματα. Επιλέξτε μουσικά έργα του συνθέτη που θα χρησιμοποιήσετε ως εισαγωγική μουσική, ως «μουσικό χαλί» (χαμηλής έντασης μουσική που παίζει στο παρασκήνιο την ώρα που κάποιος μιλάει, συμβάλλοντας στη συναισθηματική ατμόσφαιρα), ως γέφυρα και ως επίλογο. Ηχογραφήστε και παρουσιάστε το έργο σας στην τάξη.

Ringtone

Οι ήχοι κλήσης των κινητών, γνωστοί και ως ringtones, επιλέγονται από τους ιδιοκτήτες τους για διάφορους λόγους, κυρίως γιατί:

- τους αρέσουν,
- εξυπηρετούν τον σκοπό τους, δηλαδή γίνονται εύκολα αντιληπτοί,
- δηλώνουν την προσωπική ταυτότητα του ιδιοκτήτη του κινητού ή αυτού που καλεί.

Αναζητήστε δημοφιλή έργα συνθετών του Κλασικισμού και επιλέξτε αυτό που θα βάζατε ως ήχο κλήσης στο κινητό σας. Κάποια από αυτά υπάρχουν ήδη στη συλλογή αποθηκευμένων ήχων από τους κατασκευαστές των κινητών. Επιλέξτε διαφορετικό ήχο για τρεις ανθρώπους από το συγγενικό και φιλικό σας περιβάλλον και εξηγήστε τις επιλογές σας.

ΓΑΛΛΙΚΟΣ ΙΜΠΡΕΣΙΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΗΧΗΤΙΚΕΣ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

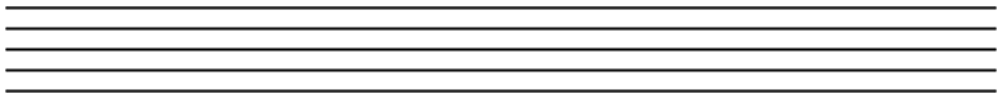
Επιπλέον δραστηριότητες

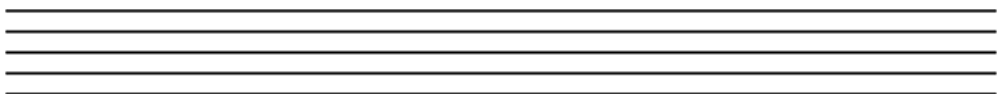
Αυτοσχεδιάστε ένα σύντομο κομμάτι σε πιάνο ή αρμόνιο, χρησιμοποιώντας την πεντατονική κλίμακα. Σημειώνουμε ότι η πεντατονική κλίμακα μπορεί να σχηματιστεί εύκολα, παίζοντας μόνο στα μαύρα πλήκτρα.

Στο παρακάτω πεντάγραμμο, αφού γράψετε το κλειδί του Σολ, σχηματίστε την ολοτονική κλίμακα με αφετηρία τη νότα φα, χρησιμοποιώντας αξίες τετάρτων.

Στο παρακάτω πεντάγραμμο, αφού γράψετε το κλειδί του Σολ, σχηματίστε ένα glissando που η εκτέλεσή του θα αρχίζει με τη νότα Ντο και θα τελειώνει στη Σι.

Συνθέστε ένα ρυθμικό ostinato διάρκειας δύο μέτρων και με μέτρο 4/4. Για τους φθόγγους, αξιοποιήστε ρυθμικές αξίες μισών, τετάρτων και ογδόων. Στη συνέχεια, παίξτε τη δημιουργία σας χτυπώντας παλαμάκια.

Pagodes (Estampes)

Καθώς ο **Claude Debussy** είχε τη δική του συλλογή με έργα τέχνης από την Άπω Ανατολή, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι επηρεάστηκε από τη μουσική των ανατολικών πολιτισμών. Στη Διεθνή Έκθεση του Παρισιού (1899), ήρθε σε επαφή για πρώτη φορά με την ινδονησιακή μουσική και εντυπωσιάστηκε από τις ορχήστρες γκαμελάν της Ιάβας, με αποτέλεσμα να εμπνευστεί από αυτές. Έτσι, συνέθεσε το έργο του «Pagodes» από τη Σουίτα *Estampes*. Αναζητήστε μια ηχογράφιση του έργου και ακούστε το. Παρατηρήστε τις χαμηλότερες (μπάσες) νότες, έτσι ώστε να καταλάβετε σε ποιο ινδονησιακό όργανο αναφέρονται.

délicatement et presque sans nuances

Modérément animé
m. g.

ppp m. d.

2 Ped.

(m. d.)

a tempo

rit.

rit.

Σταυρόλεξο για
τον Ιμπρεσιονισμό

ΕΞΕΡΕΥΝΩΝΤΑΣ ΤΟΝ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΙΣΜΟ

Επιπλέον δραστηριότητες

Αντιστοιχήστε τις ενδείξεις δυναμικής (σε συντομογραφία στην πρώτη στήλη) με τους όρους προέλευσης (δεύτερη στήλη) και με τη μετάφρασή τους στην ελληνική γλώσσα (τρίτη στήλη).

Λύνω το κρυπτόλεξο

f

forte

δυνατά

p

mezzo forte

σιγά

ff

fortissimo

πολύ δυνατά

pp

pianissimo

πολύ σιγά

mf

piano

μέτρια σιγά

mp

mezzo piano

μέτρια δυνατά

Αναζητήστε και καταγράψτε πέντε από τα σημαντικότερα έργα του **Prokofiev**. Ακούστε κάποια από αυτά, αποσπασματικά ή ολόκληρα.

Αναζητήστε πληροφορίες σχετικά με το μουσικό όργανο τσελέστα.

SPIRITUALS: ΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Επιπλέον δραστηριότητες

Στους οδηγούς τραγουδιών, οι **συγχορδίες** που συνοδεύουν τη μελωδία συμβολίζονται με γράμματα του λατινικού αλφάβητου. Οι **μείζονες** συγχορδίες γράφονται είτε με κεφαλαίο χαρακτήρα είτε με την προσθήκη του maj. Για παράδειγμα, C ή Cmaj είναι η συγχορδία της Ντο μείζονας. Οι **ελάσσονες** συγχορδίες γράφονται είτε με πεζό χαρακτήρα είτε με την προσθήκη του m. Για παράδειγμα, c ή Cm1n ή Cm είναι η συγχορδία της Ντο ελάσσονας.

Επιπλέον, αξιοποιούνται και άλλα σύμβολα, όπως οι αριθμοί, που υποδηλώνουν τη χρήση συγκεκριμένων νοτών. Για παράδειγμα, η συγχορδία B7 είναι η Σι Μείζονα, η οποία πέρα από τις τρεις νότες μιας τυπικής τρίφωνης συγχορδίας, περιέχει την έβδομη νότα από τη βάση της, δηλαδή τη νότα Λα. Η συγχορδία με προσθήκη της έβδομης νότας από τη βάση της είναι γνωστή με την ονομασία «μεθ' έβδομης». Επομένως, η B7 είναι η Σι Μείζονα μεθ' έβδομης.

Οδηγός τραγουδιού (lead sheet): μια μορφή παρτιτούρας που περιλαμβάνει μόνο τα βασικά στοιχεία ενός τραγουδιού δημοφιλούς μουσικής (μελωδία, στίχους, αρμονία-συνοδεία).

A	ΛΑ
B	ΣΙ
C	ΝΤΟ
D	ΡΕ
E	ΜΙ
F	ΦΑ
G	ΣΟΛ

Αναγνωρίστε τις συγχορδίες

Συγχορδία: το ταυτόχρονο άκουσμα τριών τουλάχιστον διαφορετικών νοτών. Ανάλογα με τα διαστήματα που περιέχει σχηματίζονται διαφορετικές συγχορδίες, όπως οι μείζονες και οι ελάσσονες.

Στην παρακάτω παρτιτούρα, κυκλώστε όλους τους συμβολισμούς συγχορδίων. Σε ποια κλίμακα έχει γραφτεί το μουσικό κομμάτι;

Em B7 Em B7 Em

When Is - rael was in E-gypt's land, Let my peo-ple go,

Em Am Em B7 Em

Go down, Mo - ses, way down in E - gypt's land,___

C Em B7 Em

tell old_ Pha-ra - oh let my peo-ple go.

Η κλίμακα στην οποία είναι γραμμένο το «Go Down, Moses» είναι η **Μι ελάσσονα**. Δείτε πάλι την παρτιτούρα και συμπληρώστε τις νότες με τη σειρά από τη χαμηλότερη στην ψηλότερη, ώστε να σχηματίσετε την κλίμακα του κομματιού. Γράψτε τη δυο φορές, μία φορά με την αλλοίωση στην αρχή (οπλισμός) και μία με την αλλοίωση μέσα στην κλίμακα.

Οπλισμός: το σύνολο των αλλοιώσεων (διέσεων ή υφέσεων) που υπάρχουν σε μια κλίμακα και σημειώνονται στην αρχή ενός μουσικού κομματιού.

Αα

Γλωσσάρι όρων για τα
Spirituals

Αναζητήστε το μαθησιακό αντικείμενο «Οι ελάσσονες κλίμακες» στο φωτόδεντρο, για να ελέγξετε την απάντησή σας.

Τώρα, αυτοσχεδιάστε πάνω στις νότες της Μι ελάσσονας. Προσπαθήστε να δημιουργήσετε ενδιαφέρουσες μουσικές φράσεις σε ένα μελωδικό όργανο ή με τη φωνή σας.

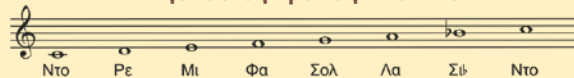
Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ROCK 'N' ROLL

Επιπλέον δραστηριότητες

Το τραγούδι «Rock Around the Clock» είναι γραμμένο σε μιξολύδιο τρόπο από Ντο. Πρόκειται για έναν πολύ δημοφιλή τρόπο, στον οποίο είναι γραμμένα πολλά κομμάτια της δημοφιλούς μουσικής, όπως της Rock και της Pop.

Μιξολύδιος τρόπος από Ντο

Χωριστείτε σε ζεύγη. Επιλέξτε δύο διαφορετικά μελωδικά μουσικά όργανα. Μάθετε να παίζετε τον μιξολύδιο τρόπο από Ντο. Στη συνέχεια, αυτοσχεδιάστε δημιουργώντας μικρές φράσεις και απαντώντας ο ένας στον άλλον μελωδικά.

Τα βασικά μέρη ενός drumset είναι **μπότα** (kick), **ταμπούρο** (snare) και **χάι-χαιτ** (hi-hat)

Αναζητήστε και ακούστε τραγούδια που είναι γραμμένα σε μιξολύδιο τρόπο από τη δημοφιλή μουσική.

Σε ομάδες, ανοίξτε τη μελωδία του «Rock Around the Clock» στο λογισμικό MuseScore και δημιουργήστε ένα ρυθμικό σχήμα στα drums. Στη συνέχεια, εκτελέστε το σε κρουστά μουσικά όργανα, ακούγοντας παράλληλα τη μελωδία και παρουσιάστε το στην ολομέλεια της τάξης!

Τρόποι: κλίμακες με μοναδική ακολουθία ημιτόνων και τόνων που προέρχονται από την εκκλησιαστική δυτικοευρωπαϊκή μουσική. Περιλαμβάνουν τους: Ιώνιο (μείζονα κλίμακα), Δώριο, Φρύγιο, Λύδιο, Μιξολύδιο, Αιολικό (φυσική ελάσσονα κλίμακα), Λόκριο.

Μιξολύδιος τρόπος από Ντο

Σύνθεση πάνω στον μιξολύδιο τρόπο (φύλλο εργασίας)

Η REGGAE ΚΑΙ Ο BOB MARLEY

Επιπλέον δραστηριότητες

Το παρακάτω ρυθμικό σχήμα που ονομάζεται «one drop», εκτελείται από μία drumset και είναι χαρακτηριστικό στη Reggae μουσική. Αρχικά, εξοικειωθείτε με την εκτέλεσή του. Μόλις νιώσετε σίγουροι με τον ρυθμό, μπορείτε συγχρόνως να αυτοσχεδιάσετε τραγουδώντας ή παίζοντας σε κάποιο μελωδικό όργανο της επιλογής σας. Ο αυτοσχεδιασμός σας, μπορεί να βασιστεί στις πέντε πρώτες νότες της ντο μείζονας (ντο, ρε, μι, φα και σολ). Προτείνεται να ακολουθήσετε σταθερά τα ακόλουθα ρυθμικά σχήματα: τέταρτο-τέταρτο-μισό και μισό-τέταρτο-τέταρτο.

Τρίγωνο

Γούντμπλοκ

Κλάβες

Αξιολογώ τις γνώσεις μου στη Reggae

Χωριστείτε σε ομάδες και αναζητήστε πληροφορίες για έναν διεθνώς καταξιωμένο μουσικό της Reggae. Αφού ακούσετε κάποια από τα τραγούδια του, καταγράψτε τις εντυπώσεις σας αναφορικά με τη μελωδία, τον ρυθμό, τους στίχους και τη διάθεση που σας προκαλούν. Τέλος, συζητήστε τα συμπεράσματά σας.

ΡΟΡ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΟΙ

Επιπλέον δραστηριότητες

Ακούστε το τραγούδι «Blank Space» της **Taylor Swift** που ανήκει στο είδος της Ρορ μουσικής. Τα μουσικά χαρακτηριστικά του είναι κοινά με όλα τα τραγούδια του είδους. Μπορείτε να τα βρείτε;

Τι γνωρίζετε για την K-ρορ; Αναφέρετε αντιπροσωπευτικούς καλλιτέχνες και συγκροτήματα.

Ανακαλύπτω ρορ καλλιτέχνες

Η συγκεκριμένη μελωδία προέρχεται από το τραγούδι «Στα 79» από το Άλμπουμ *Ο Τελευταίος Χορός* της **Άνας Βίση** και του **Νίκου Καρβέλα**. Αφού ακούσετε το τραγούδι, προσθέστε τους δικούς σας στίχους.

- Καθώς επενδύσατε το τραγούδι «Στα 79» με τους δικούς σας στίχους, ήρθε η ώρα να του δώσετε και τον δικό σας τίτλο. Σχεδιάστε ένα εξώφυλλο για το συγκεκριμένο άλμπουμ εμπνευσμένοι από το περιεχόμενο των νέων στίχων.

HIP-HOP: ΜΙΑ ΜΟΝΑΔΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Επιπλέον δραστηριότητες

Αναζητήστε πληροφορίες αναφορικά με τις πρωτοπόρες προσωπικότητες του Hip-hop, **Cool Herc** και **Afrika Bambaataa** και εκθέστε τες σε μία παρουσίαση PowerPoint. Για να αποδώσετε ολοκληρωμένα το μουσικό στίγμα των δύο καλλιτεχνών, στην παρουσίασή σας μπορείτε να συμπεριλάβετε και αποσπάσματα από τη μουσική τους.

Τι είναι οι τεχνικές του scratch και του beat juggling, οι οποίες χρησιμοποιούνται κατά το DJ-ing στο Hip-hop; Παρακολουθήστε βίντεο στο διαδίκτυο όπου οι DJs χρησιμοποιούν τις συγκεκριμένες τεχνικές.

Κουίζ για το Hip-hop

Το Hip-hop έχει θεωρηθεί ως βίαιο και αντικοινωνικό. Ποια είναι η γνώμη σας για τη συγκεκριμένη μορφή τέχνης;

Προσπαθήστε να σχεδιάσετε μια αφίσα στην οποία θα παρουσιάζονται τα βασικά στοιχεία του Hip-hop.

ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ

Επιπλέον δραστηριότητες

Όπως προτρέπει το τραγούδι του **Παντελή Θαλασσινού** «Ν' αγαπάς», είναι σημαντικό να προσέχουμε και να αγαπάμε το περιβάλλον και τη φύση γύρω μας.

Ν' αγαπάς τα βουνά και τα πέλαγα
Τους γνωστούς και τους άγνωρους τόπους
Τα πουλιά τα λουλούδια τα σύννεφα
και πολύ ν' αγαπάς τους ανθρώπους

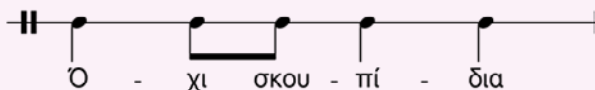

Ο Γλάρος της Helmera, της Ελληνικής Ένωσης Προστασίας Θαλασσιού Περιβάλλοντος, μέσω των αφισών και των τηλεοπτικών διαφημίσεων, έχει συμβάλλει σημαντικά στην ευαισθητοποίηση του κοινού για την ανάγκη να διατηρούμε τις θάλασσες και τις ακτές καθαρές από σκουπίδια και πλαστικά.

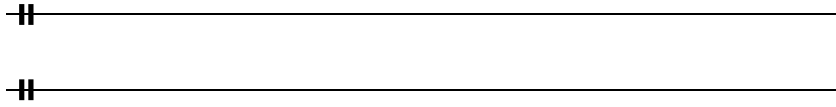
Όρα να φτιάξετε το δικό σας μουσικό, οικολογικό μήνυμα

Χωριστείτε σε ομάδες (3-5 ατόμων) και ακολουθώντας τον ρυθμό των λέξεων του μηνύματος «Όχι σκουπίδια, όχι πλαστικά σε θάλασσες και ακτές», φτιάξτε ρυθμικά σχήματα που ταιριάζουν. Για παράδειγμα:

Οι τονισμοί των λέξεων χρειάζεται να συμπίπτουν με τα δυνατά μέρη του μέτρου (συνήθως το 1ο και το 3ο).

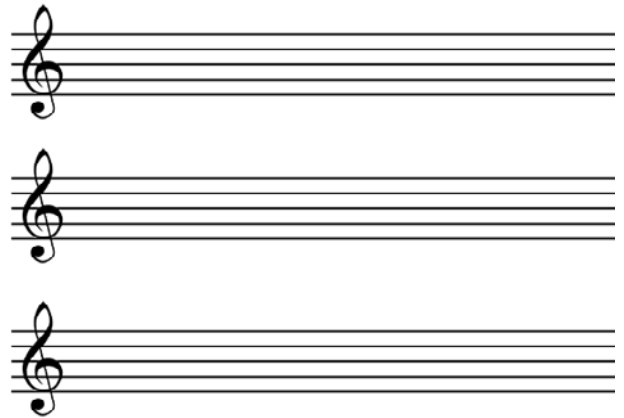
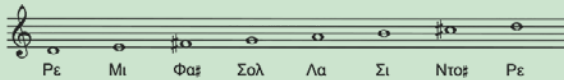

Εξάσκηση με τις ρυθμικές αξίες

Δημιουργήστε μία μελωδία για το μήνυμα «**Όχι σκουπίδια, όχι πλαστικά σε θάλασσες και ακτές**», πατώντας πάνω στα ρυθμικά σχήματα που συνθέσατε στο προηγούμενο βήμα.

Χρησιμοποιήστε την κλίμακα Ρε μείζονα. Ξεκινήστε και τελειώστε με τη νότα Ρε, ώστε να εδραιωθεί καλύτερα η αίσθηση της τονικότητας της Ρε μείζονας.

Μάθετε να εκτελείτε τη μουσική σε κάποιο μελωδικό μουσικό όργανο και να τραγουδάτε το μήνυμα. Όταν ολοκληρώσετε τις πρόβες, ηχογραφήστε το αποτέλεσμα.

Δημιουργήστε μία δική σας εικαστική δημιουργία (π.χ. ένα κολάζ), με θέμα την προστασία του περιβάλλοντος. Πάνω στην εικαστική δημιουργία σας, εισάγετε τη μουσική που ηχογραφήσατε και δημιουργήστε ένα βίντεο με την κατάλληλη εφαρμογή (π.χ. Windows Video Editor, Movie maker, Moovly, Canva, Capcut κ.ά.).

Julian Osley
(φωτογραφία) / Πάνελ
τοίχου με μωσαϊκό,
Κέντρο ανακύκλωσης
Hornsey (Λονδίνο)

Δημοσιεύστε τη δημιουργία σας στην ιστοσελίδα / ιστολόγιο του σχολείου σας ή του μαθήματος της μουσικής. Μην ξεχάσετε να σημειώσετε το όνομα του δημιουργού σε κάθε διαφορετική δημιουργία και τυχόν πηγές, από τις οποίες πήρατε το υλικό σας, όπως φωτογραφίες και βίντεο.

ΤΑΞΙΔΕΥΟΝΤΑΣ ΜΕ ΟΧΗΜΑ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Επιπλέον δραστηριότητες

Χωριστείτε σε ομάδες και στον πίνακα που ακολουθεί, καταγράψτε λέξεις ή/ και σύντομες προτάσεις που σας έρχονται στο μυαλό όταν ακούτε τον όρο «Μουσική του κόσμου». Στη συνέχεια, ομαδοποιήστε τις καταγραφές σας και παρουσιάστε τις στην τάξη. Υπάρχουν ομοιότητες και διαφορές με τις άλλες ομάδες;

Αναζητήστε στο διαδίκτυο παραδοσιακές μελωδίες μιας χώρας που θα θέλατε να ταξιδέψετε. Εμπνευστείτε μια σύντομη ιστορία. Αφηγηθείτε την ιστορία έχοντας ως μουσική υπόκρουση τη συγκεκριμένη μελωδία.

Επιλέξτε μία εικόνα από τα σχολικά σας βιβλία ή από το διαδίκτυο, στην οποία παρουσιάζονται πολιτιστικά στοιχεία από διαφορετικές περιοχές του κόσμου. Σε ομάδες ζωντανέψτε την εικόνα. Τι ήχο θα είχε;

Η ΠΟΛΥΦΩΝΙΑ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

Επιπλέον δραστηριότητες

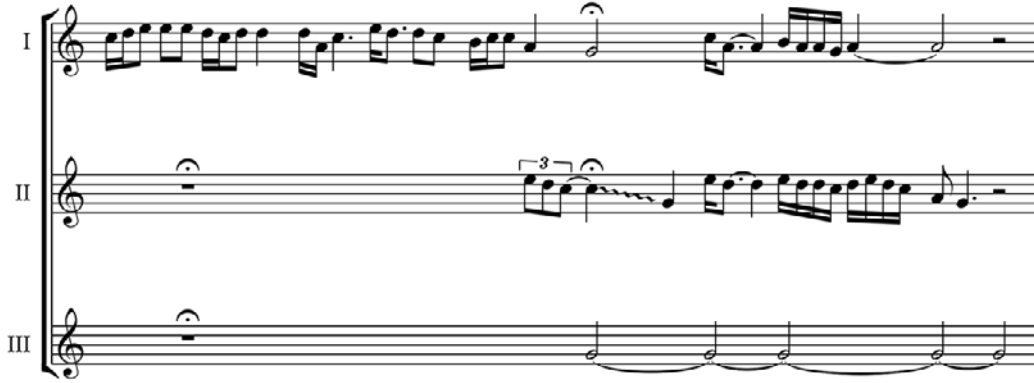
Παρατηρήστε τα πρώτα μέτρα από τα παρακάτω πολυφωνικά τραγούδια. Παρακολουθήστε τη μελωδική γραμμή της κάθε φωνής σε κάθε ένα από τα παραδείγματα. Με ποιον τρόπο «μπλέκονται» οι φωνές μεταξύ τους; Υπάρχουν διαφορές μεταξύ των φωνών; Σε ποια σημεία συμπίπτουν; Εστιάστε σε κάθε φωνή ξεχωριστά και καταγράψτε τις παρατηρήσεις σας. Συζητήστε τις παρατηρήσεις σας με την υπόλοιπη τάξη.

Η πολυφωνία στην παραδοσιακή μουσική της Αλβανίας I

Παράδειγμα 1

Παράδειγμα 2

Η τηλεοπτική εκπομπή *E Diell* προβάλλεται κάθε Κυριακή στο *Top Channel*. Στόχος της εκπομπής είναι να φέρει κοντά διαφορετικές γενιές, μέσω της αλβανικής μουσικής, έχοντας ψυχαγωγικό, ενημερωτικό και εκπαιδευτικό χαρακτήρα. Απευθύνεται σε άτομα που κατάγονται από την Αλβανία και ζουν εντός και εκτός της χώρας. Αναζητήστε αποσπάσματα από τις εκπομπές αυτές (ενδεικτική εκπομπή: 29-10-2023). Γνωρίζετε στην Ελλάδα τηλεοπτικές εκπομπές με παρόμοια θεματική και στοχοθεσία;

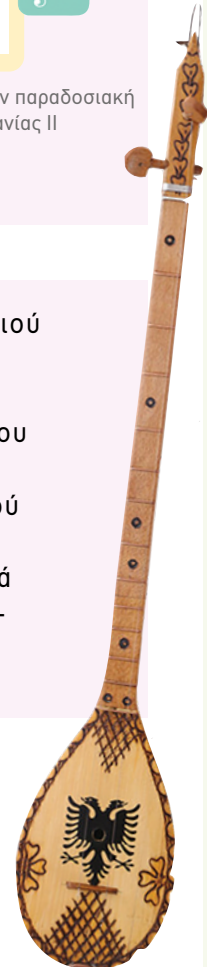

Η πολυφωνία στην παραδοσιακή μουσική της Αλβανίας II

Ακούστε τη συμμετοχή της Αλβανίας στον διαγωνισμό τραγουδιού της Eurovision το 2006.

- Με ποιον τρόπο εντάσσεται το παραδοσιακό στοιχείο στην εκτέλεση του τραγουδιού;
- Ποια μουσικά όργανα αναγνωρίζετε; Σε ποιο/α σημείο/α του τραγουδιού συμμετέχουν;
- Γνωρίζετε τραγούδια της ελληνικής συμμετοχής που ενέταξαν ελληνικά παραδοσιακά όργανα στην εμφάνισή τους; Βοηθητικά δείτε τις συμμετοχές της Ελλάδας τα έτη 2005, 2010 & 2016.

ΡΥΘΜΟΙ ΚΑΙ ΜΕΛΩΔΙΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΣΑΧΑΡΙΑΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Επιπλέον δραστηριότητες

Καθίστε κυκλικά ή με οποιονδήποτε άλλον τρόπο είναι δυνατή η βλεμματική επαφή σας. Επιλέξτε ένα κρουστό όργανο και ένα ρυθμικό σχήμα. Εκτελέστε διαδοχικά το σχήμα που επιλέξατε, ενώ η υπόλοιπη ομάδα το επαναλαμβάνει. Χωριστείτε σε ζευγάρια. «Συνομιλήστε» μουσικά, δηλαδή στο σχήμα ερώτηση - απάντηση, με κρουστά μουσικά όργανα, ηχηρές κινήσεις στο σώμα ή φωνητικούς πειραματισμούς.

Eh soom boo kawaya

Eh soom boo ka - wa - ya ke - dou ka dee Eh soom boo ka - wa - ya

 E σουμμπου κα-ουά - για κέ-ντου κα ντε E σουμμπου κα-ουά - για

4

ke - dou ka dee ke - dou ka dee ke - dou ka dee

 κέ - ντου κα ντε κέ - ντου κα ντε κέ - ντου κα ντε

7

Ah _____ Soom boo ka - wa - ya ke - dou ka dee

 Σουμμπου κα-ουά - για κέ-ντου κα ντε

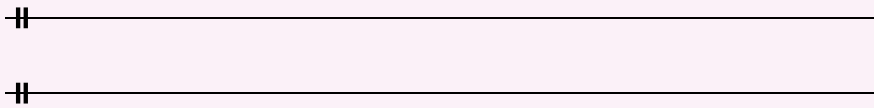
Τραγουδήστε το παραδοσιακό τραγούδι «Eh soom boo kawaya» από τη Νιγηρία. Στη συνέχεια, εκτελέστε τη μελωδία σε ένα μελωδικό μουσικό όργανο.

Εντοπίστε τη συγκοπή και εκτελέστε την σε ένα ρυθμικό κρουστό ή με ηχηρές κινήσεις στο σώμα. Μπορείτε να αξιοποιήσετε και ένα εικονικό τύμπανο! Καταγράψτε στο παρακάτω μονόγραμμο τη ρυθμική συνοδεία της επιλογής σας και, στη συνέχεια, δοκιμάστε να χτυπήσετε τα ρυθμικά σχήματα που γράψατε κατά τη φωνητική εκτέλεση του τραγουδιού.

Συγκοπή είναι το ρυθμικό φαινόμενο σύμφωνα με το οποίο μετατίθεται ο τονισμός του μέτρου από το ισχυρό μέρος στο ασθενές.

Κάποιες νότες του τραγουδιού σβήστηκαν! Μπορείτε να τις συμπληρώσετε;

Παρτιτούρα του τραγουδιού "Eh soom boo kawaya"

4/4

Eh soom boo ka - wa - ya ke - dou ka dee Eh soom boo ka - wa - ya
 E σουμμπου κα - ουά - για κέ - ντου κα ντε E σουμμπου κα - ουά - για

4

ke - dou ka dee ke - dou ka dee ke - dou ka dee
 κέ - ντου κα ντε κέ - ντου κα ντε κέ - ντου κα ντε

7

Ah _____ Soom boo ka - wa - ya ke - dou ka dee
 Σουμμπου κα - ουά - για κέ - ντου κα ντε

Διατηρήστε τον ρυθμό του τραγουδιού και διαδοχικά αυτοσχεδιάστε μελωδικά με τη φωνή ή με άλλο μελωδικό μουσικό όργανο της τάξης σας.

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΩΝ ΑΥΤΟΧΘΟΝΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΩΚΕΑΝΙΑΣ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ

Επιπλέον δραστηριότητες

Τα τελευταία χρόνια μελετώνται με ιδιαίτερο ενδιαφέρον τα songlines (τραγούδια διαδρομής), τα οποία χαρτογραφούν τις διαδρομές και τις δραστηριότητες των κατοίκων παλαιότερων εποχών, προσφέροντάς μας πληροφορίες για το πώς ήταν το περιβάλλον τότε (τα ζώα, τα ποτάμια, τη μορφολογία του εδάφους κ.ά.). Αν χρειαζόταν να μετακινηθείτε από το μέρος που ζείτε ή έχετε ήδη μετακινηθεί, ποιο τραγούδι θα αποτύπωνε τη σχέση σας με το μέρος αυτό; Εντοπίστε τα στοιχεία που θα θέλατε να περιέχονται και συνθέστε το τραγούδι σας. Παρουσιάστε στην τάξη το τραγούδι σας και συζητήστε τα συναισθήματα που σας δένουν με την περιοχή που ζείτε ή ζούσατε στο παρελθόν. Εναλλακτικά, επιλέξτε ένα τραγούδι που θα ταίριαζε στην περίπτωση της μετοικεσίας σας.

Η σχέση των Αβορίγινων με τη φύση αποτυπώνεται έντονα στη ζωγραφική και στην τέχνη γενικότερα. Στο διαδίκτυο θα βρείτε πολλές φωτογραφίες με αντίστοιχα έργα. Επιλέξτε ένα ή περισσότερα έργα που σας εκφράζουν και «ζωντανέψτε» τα συνοδεύοντας με αυτοσχέδια, συμβατικά ή ψηφιακά μουσικά όργανα ή ακόμα και με τη φωνή σας.

Το «συγγνώμη» της κυβέρνησης της Αυστραλίας

Το 2008 η κυβέρνηση της Αυστραλίας ζήτησε «συγγνώμη» για τη διάκριση και τη μη ένταξη των αυτόχθονων κατοίκων και των απογόνων τους στην κοινωνία. Η πράξη αυτή τοποθέτησε στο προσκήνιο τη μουσική, την ιστορία, τις τέχνες και την κουλτούρα τους. Πολλά αγγλικά τραγούδια άρχισαν να τραγουδιούνται και στις τοπικές γλώσσες όπως την Pitjantjatjara (Πίτ τζαν τζαν τζάρα) και την Gamilaraay (Γκάμι λαράι). Ενδεικτικά είναι το «I'm Australian» στην Pitjantjatjara (ενδεικτική πηγή: ABC Australia) και «You're the voice» στη Gamilaraay, τραγούδι το οποίο κυκλοφορεί και στα ελληνικά σε στίχους του **Λαυρέντη Μαχαιρίτσα** με τίτλο *Ρίξε κόκκινο στη νύχτα*.

Ένας Αβορίγινας Pitjantjatjara

Ακούστε το τραγούδι «You're the Voice» από τον **Mitch Tambo** (προτεινόμενη πηγή: Guardian News) και το «I'm Australian» (ενδεικτική πηγή: ABC Australia).

Αναζητήστε το τραγούδι «You're the Voice» στην γλώσσα Gamilaraay. Παράλληλα με την ακρόαση επιλέξτε τη ρυθμική συνοδεία που του ταιριάζει και συνοδέψτε με κρουστά μουσικά όργανα. Αναζητήστε την αρμονική συνοδεία του τραγουδιού «Ρίξε κόκκινο στη νύχτα» και συνοδέψτε με τους μουσικούς σωλήνες boomwhackers ή/και γιουκαλίλι.

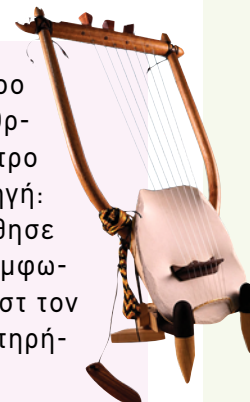
Συγχροδίες για το τραγούδι «You are the Voice»

Γράψτε ένα τετράστιχο στο οποίο θα εκφράζετε τα συναισθήματά σας για την εθνική σας ταυτότητα ή κάποιο άλλο στοιχείο για το οποίο αισθάνεστε υπερηφάνεια. Στη συνέχεια, δημιουργήστε μια ρυθμική ή μελωδική σύνθεση και παρουσιάστε την στην υπόλοιπη τάξη.

Ο **Peter Sculthorpe** συνέθεσε το έργο *Earth cry* για didgeridoo και ορχήστρα. Παρακολουθήστε την εκτέλεση από την Νεανική Ορχήστρα της Αυστραλίας, τον σολίστα William Barton και μάετρο τον Christoph Eschenbach, στην Όπερα του Σίντνεϋ (προτεινόμενη πηγή: Spirit Gallery-Aboriginal Art & Didgeridoos). Στη συνέχεια, παρακολούθησε το *Κοντσέρτο για αρχαία ελληνική λύρα*, του **Νίκου Ξανθούλη**, από τη Συμφωνική Ορχήστρα Lower Silesia με μάετρο τον Dariusz Mikulski, και σολίστ τον Νίκο Ξανθούλη. Εντοπίζετε ομοιότητες και διαφορές; Συζητήστε τις παρατηρήσεις σας με την υπόλοιπη τάξη.

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟΙ ΗΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΕΠΙΡΡΟΕΣ ΣΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΗΣ ΙΝΔΟΝΗΣΙΑΣ, ΤΗΣ ΜΑΛΑΙΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΦΙΛΙΠΠΙΝΩΝ

Επιπλέον δραστηριότητες

Hev Abi είναι το ψευδώνυμο ενός καλλιτέχνη της δημοφιλούς μουσικής των Φιλιππίνων. Ο ίδιος δεν επιθυμεί να γνωστοποιηθούν στοιχεία από τη ζωή του, ώστε το κοινό να εστιάσει στα καλλιτεχνικά του επιτεύγματα.

- Συμφωνείτε με την άποψη αυτή; Τεκμηριώστε την άποψή σας. Αναφέρετε την αντίστοιχη άποψη των αγαπημένων σας καλλιτεχνών.

Hev Abi

Το τραγούδι του **Hev Abi** με τίτλο «Alam Mo Ba Girl» (Do you know girl?) είναι ιδιαίτερα δημοφιλές στις Φιλιππίνες. Αναζητήστε το τραγούδι στο κανάλι του καλλιτέχνη και εστιάστε στη δομή του:

- Πώς ξεκινάει; _____
- Υπάρχουν άλλες μελωδίες εκτός από την κύρια; _____
- Επαναλαμβάνεται κάποια στροφή; _____
- Πώς ολοκληρώνεται το τραγούδι; _____

